

BUDAPESTI HIRADÓ.

Előzetes helyben a kiadó-hivatalban, hatvani utca...

Ezen lapok minden héten...

TARTALOM. Magyarország és Erdély. Nyugalmas Vám...

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Ös. ap. kir. fősége B a l o g h János hajai kir. sómászlót nyugalomba helyezni legkegy. méltóztatott.

(V á m. N.) Elleneink azt állítják, hogy mi fejedező gyárjainkat és alkotmányunkat egészen ignoráljuk...

Midőn a régi P. Hirlap szerkesztője oly sok cikket irt a német vámszövetséggel egyesülés ellen...

A fontos kérdésnek még egy igen lényeges oldala van. Midőn mi az ausztriai birodalom tartományival igen, de a német vámszövetséggel egyesülni nem akarunk...

Ezen a statusgazdaság tudományos térein az akkori szerkesztőnk honosabb barátja Trefort Agoston, azon dícsérti Ertekezésben, 1314. l. pedig szórul szóra ezeket mondá: — — — Elmellőzve a helyütt annak megvitását...

No most figyelmet kérünk: a mi most jó, az a dolog veleje.

Hogy ez állapotot — így folytatja tovább Trefort Agoston — elérhessük 's lépésenkint hozzá közelíthessünk — mert ez nem egy két évi munka — ovakodunk kell minden lépéstől, minden rendszabálytól, mely hazánkban a gyári erő felébresztését nehezebbé tenné, mint a status quo-ban, vagy éppen lehetlenitné.

feldolgozandjuk. Az ausztriai gyárak pedig ezt annál kevesebb akadályozhatják, mennyivel bizonyosabb, hogy a mostani kétszeres szállítási költség a magyar gyárak hasznára fordul...

De ez még nem mind; legfelsőleg az, mi most következik, t. i.

Kedvezőbb volna azonban a második állapot, valamint a magyar földművelés kifejlődésére, úgy a gyári erő felébresztésére nézve is; mert a vámsorompók megszüntetése által a magyar természetmennyek nagyobb vásárt nyernének...

Még alább pedig azt mondja Trefort Agoston ur: De Magyarország, mint az ausztriai birodalom elválaszthatlan szövetségsége, a béke áldásait 's a háboru terheit egyenlőleg részvélvén, természetmennyek odaszállítására mindig számolhatván...

Mindezekből világosan láthatni, hogy az akkori szabadelmű P. Hirlap tökéletesen egyetértett velünk, kik, miután azon clausula, mely mellett Trefort Agoston ur a vámvonal megszüntetését lehetlennek nyilvánította, azóta megszünt, mert ha az adógyi eldöntve nincs is, a közteherviselés elve felett egy diatale conclusum ki van vira, a meghasonlás csak a somma feletti vitában függvény még; tehát annál biztosabban véltünk a szabadelműkkel való kezeltetésére számolhatni...

* Mennyire változott azóta a körülmények? a körülmények? — dehogy, csak a nézetek és — meggyőződésed!

** Valóban nem csudalhatjuk elege, hogy Trefort Agoston ur kiállhatja ellenmondása nélkül a mostani P. Hirlap T. A. nem mondjuk famulusa, hanem csak dolgozótársra forosa nezeit. melyeket az ide P. Hirlap 464dik számában ekkep fejtegetet: „Mi e nagy haszon nagyon keltekedünk; mert nem elég valakinek vásárt nyitni, hogy vásara legyen. Valóban önk (most t. i.) Trefort Agoston ur) ugy beszélnek. mintha tul a Lajtan nem volna sem rét, sem szántóföld. Hiszen az ausztriai birodalom — Magyarország nélkül is — inkább földművelést mint gyarországot. 'S ha a vámvonal megis fogna szűnni, az ausztriai természetet kifejtettebb gazdálkodási módja, az olcsóbb tökek 's azon előnyök, melyek jó közlekedési eszközökkel a természetre szükségek haramlanak, a magyar ellen vedeni, 's a magyar termékek vasarait korlatolni fogják. Hiszen nemelly cikkeknek nézve a vámsorompók nagyon kiterjeszthetné. E szerint ugyancsak sub judice lis est, vajjon a hajdani P. Hirlapba dolgozót Trefort Agoston ur, vagy pedig a mostani Pesti Hirlapba egészen ellenkező véleményű dolgozótárs T. A. ur otthonos-e a statusgazdaság tudományos térein? ...

*) Hiszen mi is állítjuk, hogy ha a harminczadi-vonal megszüntése másképp nem volna eszközölhető, mint ugy, ha a koronának ebeli jövedelmé helyett, a törvényhozás mást talál ki es ajánl meg, ugy ebben legkisebb alkotmány elleni eljárás sem fekédeket 'st. (Lásd B. P. Hirlap 240ik szám.) Senki sem örülne inkább mint mi, ha legkisebb áldozat nélkül meg lehetne a harminczadot szüntetni csereben az ausztriai vámvonal megszünteséért.

ugyanazon lapon, mellyen Trefort Agoston ur az ausztriai vámvonal megszüntetéséből oly sok hasznot ígért magának, áll List tanából az első közlés is, melly által azon híres munka a magyar közönségnek a legmelegebben figyelmébe ajánlatik, és melly által ellenkező czélra nem törekedhettek, ha a szerkesztő ugyan azon sorokban, mellyekben kimondja, „mi az ausztriai birodalom tartományaival...“ de a német vámszövetséggel egyesülni nem akarunk, ennek bővebb értelmezésül List epochalis tanjának ismertetésére nyomatékosan utal, mint cikkünk kezdetén láthatni; Trefort Agoston pedig ezt ki is mondja ezen szavakkal: „Azonban azon kereskedési szabadságnak, mellyet a vámegegyezés által teremt, mi is szószóvalólag vagyunk, de ez tulajdonképen csak a belső üzlet szabadsága.“

Ime tehát, mi mellett nyilatkozott a hajdani szabadelmű, liberalis Pesti Hirlap, és mi mellett nyilatkozik most a Budapesti Hirlap? Nem neveltséges-e tehát, hogy ezen tan, midőn a Pesti Hirlapban adatott elő, szabadelműnek ismertett el, most pedig, mert a Hirlap küzd mellette, a szabadelműk által elleneztetik, ostromoltatik? Ebből vagy azt kell következtetni: hogy nálunk nem az elv ismertetik el szabadelműnek, hanem mindig csak a személy, melly mindig szabadelműnek tartja magát, ha azt holnap feketének mondja is, mit ma fehérnek állít; vagy azt kell következtetni: hogy megszüntek szabadelműk lenni, kik ma ellenzik azt, mit két év előtt szabadelműleg oly hön pártoltak; minthogy pedig csak ez utóbbi az, mit, ha elleneink nem hagytak fel minden logicával, némi észszerűséggel következtetni lehet, ismét be van bizonyítva: hogy a mostani P. Hirlap a szabadelmű elveknél hátrá fordított, tehát nem halad többé, hanem hátrál.

Ha a régi Pesti Hirlap a most nyomozott elvei szerinti pályán tovább halad, mitsem kételkedünk, hogy ezáltal is érdemelt vala, valamint azt első józan iparmozsalmaival el is érte általa, hogy az iparegyesület, senki által nem ostromoltatva, létre jött: de balsorsunk ugy akarta, hogy egy véletlen Deus ex machina által minden eszközt annyira megzavartattak, miszerint List rendszerét egyszerre egészen ellenkező szemlemben akarák alkalmazni, minek sajnos következménye lön az 1844iki országgyűlésnek kereskedési tárgyakbani szerencsétlen abortusa!

Balatonai gőzhajózás. Örömmel tudatjuk, miszerint ezen termékeny és üdvös eszme vízhangra kezd találni Budapesten. Pénteki jelentésünk alig jelenvén meg, még az nap két levelet veltünk, mellyek által öszvesen 22 részvény rendeltek. Az aláírók (Liedemann Frigyes 10, Kanitz M. L. és fia 5, Jalicz F. A. 5, Testory F. A. 2 részvényvel) mind a pesti kereskedői-kör érdemes tagjai, kik az eszme üdvét és korszerűségét egész fontosságához képest méltányolják, 's különösen azon jótékony hatást is kiemelik, melly e vállalatból magyar tengerpartunk Pestteli közlekedésére háromolhatik. Es valóban ez, a dolgot ajánló indokok között, maga is annyi fontossággal bír, miszerint szabad azon reménynek átadni magunkat, hogy az oly szépen jelentkező részvét mindinkább és minden irányban terjedni, és a szép gondolatot tetté érlelni fogja. Zala, Somogy, Veszprém fia, kik oly könnyen buzdulnak fel minden hazafiai szándék parolálására, bizonyosan senki által sem fogják magokat tetteles részvében meghaladtatni engedni, egy oly ügy körül, melly az ő sajátjuk. Hiszen kiknek dagadhat keblök inkább, mint éppen nekik, ha majd látni fogják, a gyönyörű Balaton pihenő hullámain immár, füstölő gőzök mint fog iramlani végig! Mint hallók, megvillant már valakinek fejében azon szerencsés gondolat, miszerint a kies tóra szállítandó gőzök „Kisfaludy“-nak nevezessék. Uj ok, hogy ez eszme azon vidék karolja fel különösen, melly méltan büszkélkedik abban, hogy illy költőt adott a hazának. Hozzájárul mindezekhez, hogy a mindig dolgozó és soha ki nem fáradó gr. Széchenyi István is buzog ezen eszme mellett, 's annak megtestesítésére, ugy is mint 10 részvény birtokosa, mindent elkövetni ajánlkozott. Akarjuk hinni, hogy ezen körülményt érdeme szerint méltányolni fogják a jobbak és gondolkodók, mert oly férőtől jó, kinek minden hazához és közhasznához van ideje és kedve, igen is kedve az olyanhoz is, mihez csak igen keveseknek van hazánkban, t. i. az önmegtartóashoz. A dús, gazdag, független, általánosan tisztelt férfiú, ki mult szombaton indult el a Tiszához, hogy onnét visszajöve a magyar tengerpart felé verje ismét utját — közbevetőleg legyen mondva — kinek szabad és üdvös munkásságra annyi általa mindig utasított mező áll nyitva, a hivatalos eljárás formáságai közé saraglyazza önmagát és 54 esztendő korában hitő tanácsos lenni tud, m e r t használni akar és éppen e helyzetben remélt legtöbbet tehetni a hazáért. Mások az illyen cselekvés érdemét felfogni nem tudják, m e r t Széchenyi kormányi hivatalt vállalt és a sz. grófi levelet cselezte, és mert csak igen kevesen képesek a valódi függetlenség 's hazafiság ezen fokáig, ha csak gondolathoz is, fölemelkedni. Illyen a fölfogás különbsége a halandók között, és illyen marad, mind addig, míg lábra nem kap az ellenvelemény türe, szét nem oszlik bizonyos megrögzött bathiedelmek ferdésége, 's valamig kormányi és hazai szolgálat ellentétben képzeltetnek. Közel talán már ezen pillanat, azonban addig is még megérkeznek, szabadon reménylünk, hogy a balatonai gőzhajózás...

*) Engedelmet kerünk a kissé hosszadalmas citatioert, de minden szóra szükség van, különben azt mondának, hogy mi egyes phrasissokat szakítottunk ki a szövegből, hogy értelmüket nyíltan szerint csavarhassuk. Ezt meg kellett előzni.

Józás eszméje számos pártolóra fog találni, 's nem veendi senki rosz néven, ha mi is megmondjuk, mit kellene illy példák után nekünk is tudnunk, és ez abból állana: nem nyugodni, valamig hazánk minden erre alkalmas folyóit és tavait gözhajók nem járják, vizeink szabályozva nincsenek, 's a hont 2—300 mföld vas-, és 7—8000 mföld kőut minden irányban át nem hasítja. Ha egyszer ehez kedvünkett teltleg megmutattuk, akkor nyugalomban hajthatjuk le fejünket a párnára és elmondhatjuk: Uram! vedd magadhoz a te szolgálaidat. De addig míg ezt nem tettük, követni velni olyanra, ki több egyebek között illyes körül fáradozik, nem lehet a nélkül, hogy az magunkra ne pattanjon vissza. — Részvények iránti megrendeléseket szives készséggel fogad el a Szerkesztőség.

Hibáznai gyarlóság, a hibát helyrehozni szoros kötelesség. A B.P. Híradó 257d. számában 'Magánorvos' cím alatt egy cikket közlöttem, mellyben Pestmegye törvényszékének 1386. 87. számú végzéseire hivatkoztam; ezek irásbeli közlését az eljárás alkalmával nem kérvén, most azonban velem hiteles alakban közölve lévén, azonnali mulhatatlan kötelességemnek tartom, ugy a kiküldött táblabíró ur mint az egész választmány eljárása irányában illő tisztelettel kijelenteni, mikint az a szorosan neki meghagyottakat teljesítette. Mellyek nyomán valamint nyilvánítani kötelességem, hogy az általam közölt törvényszéki végzésben foglalt azon kitétel, mintha a küldöttség eljárása végzésileg helytelenített volna, leirói hibából eredt, minthogy a velem közölt hiteles végzésben épen az áll, hogy az eljárás helyeseltetett; ugy más részről az egész t. ns törvényszék, 's annak végzését fogantató küldöttség tagjait mind egyenkint ezennel megkövetem. Pesten sept. 28dikán 1845. G a b a n y i Alajos, ügyvéd.

Megyék.

G y ö r b ő l, sept. 24. Rendszeres közgyűlésünk f. hó 17jén vette kezdetét 's egy hétig tartta főispánunk elnökleite alatt. Mindjárt a gyűlés kezdetén előterjesztvén első alispánunk, hogy utaink az ideai rendkívüli árvek által annyira megrongálvák, hogy a közlekedés e miatt tetemesen szenved: ennek következtében választmány nevezetett, melly tekintettel lévén minden a baj orvoslására szolgálható eszközökre az utak helyreállítása és miképen lehet jókarban-tartása érdemében, czélszerű tervet dolgozzék ki. — Ugyan első alispánunk indítványára, ezenül közgyűlésünk — minden második hónapban fogván tartatni — az egyszersmind számoltató is leend. — F. évi juliusi gyűlésünkben ő felségéhez felirtunk, hogy Eszék városát magyarnyelven levelezésre utasítani méltóztassék. Erre most érkezett meg a tagadó irat; a kk. és rkk. ezen tárgy iránt már több ízben kifejtett nézeteik mellett megmaradván, ezen k. k. rendelvényt mint törvénynyel meg nem egyezőt a legközelebb tartandó országgyűlésre sérelemképp felterjesztetni határozták. Az ezenül kérendő és deák felirással ellátott levelek iránt pedig az e tárgyban hozott végzésükhez, miszerint az illyenek felbonlatlanul visszautasítandók — továbbá is ragaszkodnak *). A helytartó-tanácsnak az elemi tanodák új rendszere iránt kelt intézvénye, a nevelés tárgyában kiküldött állandó választmányunkhoz utasított vélemény-adás végett. — Városunk alatt (folyó kis) Dunánkon egy állandó csigás kötélén — melly kötél hajók átkelésénél a vízbe eresztetik — járó komp van, mellyen egy egész járásunk népessége közlekedik a várossal, erre nézve már előbb határoztuk, hogy heti és országos vásár alkalmakor bizonyos órákban, a kocsik és népség átkelésének biztosítása tekintetéből, a hajók itt által no kelhesenek, tudván, hogy ez által a kereskedés gátoltnai lényegében nem fog, mert hiszen Pesten és Esztergomnál sincs a szakadatlan átkelés gyakorlatban. — 's valamint a hajózási ugy a szekerezési közlekedés is méltó figyelmet, és nem hátrébe szorítást érdemel. Történt, hogy ezen végzés ellen a hajósok felsőbb helyre folyamodtak, 's a h. tanács már ismételve ezen végzést helyteleníti, 's különösen oda utasít, hogy a komptól olly magasra alkalmaztassék, hogy ahajók alatta elmelessenek. Ladi és kereskedő hajó közt nagy a különbség, — az első csak elcsúszhatik komptól alatt, de hogy az utóbbi magasságára a kötél fel nem emelhetik, azt minden vízkörüli ember tudja. — Azért felirtunk ő felségéhez, hogy tartsa fen végzésünket. Mindamellét nevezünk választmányt is, melly — ha lehet — a czélszerűbb kompendezérről adjon tervet. Terv és ismét terv! igazi magyar nyavalya. — A győri tanuló ifjuság, megyei ajánlat mellett, Képző kör alakításának megengedéseért folyamodott a felterjesztett szabályok iránt levelezőnek is voltak és vannak kifogásai; de ugy hiszem, hogy ezek módosításával, és kellő iskolai felügyelés alatt, mégis inkább meg lehetne a tanuló ifjuságnak a maga körébeni képző kör alakítását engedni, mint egy bizonyos helybeli egyetbe járást, rendez tagoskodást, 's bizonyos farsangi szerepléseket és közgyűléseken országos tárgyakbani szavazást; mellyekről talán még szükség leend annak idején többet is szólni. Zala levelére a viszszafelelés iránt mi is felirtunk. Szabolcs felszólítását a főispáni helyettesek ellen nem pártoltuk, 's ellenkező végzésünket vele közöltetni rendeltük. — Csongráddal mi is megkérjük ő felségét, hogy méltóztassék hű magyarjai között is lakni. — Zólyom levelét, mellyben Arvától a segedelmekről számadást kíván, tudomásul vettük. Sopron megyeiektől az árvek ellen minótalmunkra készített töltéseinken, többszöri és az erőszak korába illő sérelemeket szenvedvén, 's elégtételt a

*) Az első, a sérelem t. i. maradhat, de a fel nem bontás a legújabb törvény szerint sem határozhatóak illy általánosságban. Szerk.

megyétől nem remélhetvén, ő felségéhez panaszunk megvizsgálataért és orvosoltatásáért felirtunk. — Varasd megyének megkereső-levelét, addig míg Zágrábmegye maga irand tudomásul vettük. Békés megye országgyűlési követének megküldött jelentését, levéltárunkba tétetni rendeltük. Gr. Viczay Károly azon egyének, ki nálunk a selyemtenyészéshez ért, és foganattal működni fog, évenként ötven ezüst flot ajánlott; követésre méltó! Pusztai főbírák jelentésének tárgyalása után, szóba hozott, hogy szolgabíró urak egyedül melléjük választott eskütt urakkal leendő eljárásra szorítottassanak. Azonban ezen, a választási gyakorlatból, miszerint minden járásba határozottan szokott eskütt választatni — egyenesen folyó indítvány, nem fogadtatott el, 's a szolgabírák ezután is válogathatnak. Majd meglátjuk, mellyik esküttünknek lesz több udvarlója. — Bock Lajos mérnöknek, a pesti főiskolai kartul nyert latinszerkezeti oklevele kihirdetvén: miután azt hisszük, hogy a magyar nyelv iránt kelt törvényeket, a főiskolának is tisztelnie kell, az eredeti oklevél felküldése mellett a h. tanácsot megkértük, hogy helyette magyar szerkezeti kiadását eszközölni méltóztassék. Az elhagyott urbéri telkek benépesítése iránt is intézkedtünk. Ugy látszik, hazánkban sokkal több idő kívántatik arra, hogy a hozott törvény valóságban kötelező erőt nyerjen, mint hogy megírassék. Nálunk sok ember nem tudván hányat ütött az óra, ennek pótlásául jövendőben a gyűlés kezdetére harangszóval fogunk a megye hazánál emlékeztetni. Ezen gyűlésünknek még megvolt tisztújítási utószaga. A felirások rögtöni elkészítése igen sürgettetett, mi magában nem nagy baj, 's kár hogy ezelőtt nem vitetett olly tüzzel, 's az egészben csak azon méltánytalanság volt felülő, mellyel, egy két kíméletlen modoru egyén által épen akkor követeltetett, mikor a főjegyző fekvő beteg, 's a jegyzőkönyvet vivő aljegyző is beteges volt. — Elsorolván ezek szerint gyűlésünk tárgyait, volnának még némelly észrevételeim a Pesti Hírlap 520ik számában megjelent győri cikkre; azonban miután én — bármi parányinak lássanak is némelly urfiak — csak szellemileg hozzam méltó egyénekkel szoktam vitatkozásba eszkekedni: nemzetes Németh Sándor ügyvéd urnak nem válaszolhatok. Elégedjék be azon dicsőséggel, hogy nevét nyomtatva láthatni szerencséje volt, 's lehet még többször is, hogy ha a Pesti Hírlap szerkesztősége embereit jobban meg nem válogatja; és higye el nekem, hogy korunkbeli jelesuiták nehezen okoznak az alkotmányos élet józan kifejlesztésénél annyit kárt, mint a hazánkban mutatkozó — tisztelet becsület a kivételeknek — fátylas és macskazenés ellenzék. — Mult hét-főn tisztelt nádorunk felszázados ünnepeit városunkbeli magyar öltözött polgáraink — a német öltöny a 2dik osztály zenekarán kívül, mellyen az atillás osztály előtt igen furcsán fityeg a frakk, — egészen eltűnév — igazán nemzetesen ünnepelelték, 's az első osztály által adatott tánczvizigalom, az egész várost mozgásba hozta. Polgáraink magyarosodása színházunkban is igen észrevehetőleg mutatkozott a legközelebb mult vasárnap, ez idén első, magyar előadásnál. — Δ

Trencsinből. Vágvölgye, sept. 13. (Rövid észrevételek a B. P. Híradó 247ik számában talált Trencsinről ellennyilatkozatra.) Nagyon meglepettünk a B. P. Híradó 247ik számában Trencsinből beküldött cikkben foglalt nyomdahiab és hézagok által, mellyek bizonyosan nem tulajdonítandók a tisztelt szerkesztőségnek és a jeles nyomdának, hanem egyedül a felvétel végett beküldött csonka kéziratnak. Az első a türelmes tollból kiesuszott legszembetűnőbb hiba azon állítás, miszerint a zöldpárti intelligencia a vöröspártihoz ugy áll, mint 3—1-hez. Ha ezen különös axiomát mérő tollhíabának nem tekintetünk, azt minden sértés nélkül legyen mondva, csak a francziáknak általuk vesztett csaták után hirdettet bulletinekkel lehetne összehasonlítani. — Továbbá mondatik, hogy az uradalmak, a főbírtokosok, különösen báró S. (mint volt Illsházyi javak tulajdonosa, Trencsin megyében legnagyobb bírtokos) a zöld párthoz csatlakozott. Uram! ez már olly tollbotlás, hogy a német közmondás szerint az említett cikk írója irómasterének méltán visszatérhetné oktatási díját. S. kezét foghatna U—nnal? risum teneatis amici. — Következik b. S. említése után e három betű 'sat. azaz ő s a többi. Szeretnők tudni, vajjon kik ezen többiek, talán holmi kis curiacskákat bíró névszerinti megjegyzésre nem méltó uracskák, mint p. o. gr. Z. Károly, ki eddig legalább mind két pártól báró S. val és herceg E. val a megyében legnagyobb bírtokosnak tartatott, ha a tisztelt gróf azon három betű alatt értetik, mit sejteti kell, minthogy mint természetesen csekély bírtokánál 's ismeretlen nevével fogva, a cikk írója által egészen ignoráltak — 's ez tudára esik, nem kételkedünk, hogy ellene solemnter fog protestálni, mert ha nem is korteskedett, pártoskodott, miknek legnagyobb elensége, mégis természetesen egy részhez kell vonzódnia 's ez aligha a zöldtollasoké leend. — A mit b. S. ra nézve említettünk, érdemileg herceg E. — és özvegy E. — grófnéról is áll. Már most ha a főbírtokosok közül báró S., hg E., gróf Z., gróf E., gróf K. — és gróf Cs. — ak, a zöldtollasok sorában nem állnak, valóban az eszélyesség javasolta volna, az uradalmakra, a főbírtokosokra nem hivatkozni, mert az igen tisztelt N — és P — grófok, valamint M. — család Trencsin vármegyében kebelezt bírtokai, özvegyeve alig leendnek terjedtebbek, mint csak magának b. S. — nak e megyében helyezett roppant bírtokai. — Ennyit szükségesnek tartottunk a fejtegetett cikkhez hasonló értekezések által netán tévutakra vezetendő nagy közönség iránti tiszteletünk jeleül említeni. Igazolásunkul szolgálának, a helyben bárki által veendő tudósítások, 's tapasztalások *). — Igazffy Sándor.

*) Ezen már különfele oldalokról illusztrált tárgy vitasát, ezennel beértesztetnek nyilvánítjuk. — Szerk.

BUDAPESTI HIRHARANG. A leopoldvárosi pompás templom építéséhez komoly előkészületek tétetnek; ezen építmény új díszül szolgálend azon városrésznünknek. — A budai várhegy alatti utásását hír szerint még ezen őszszel megkezdik, 's ennek folytában már a krisztinavárosi házak ára is emelkedni kezd. — Mult csütörtökön Vay b. koronaőr ő exc. a nemzeti Casino teremében pompás bucsulakomát adott a borsodmegyei küldöttségnek. Ugyanazon nap este, mint már jelentők, Szemer Bertalannak a Vadászkiért vendégfogadó előtt fátylaszenével tiszteltgett a flatalság. Midőn a csoportosan haza vonuló ifjuság a kigyóutczában gr. Széchenyi Istvánnal találkozott, harsány éljenzéssel üdvözle a nagy hazafit. — Vasárnap vége lett a rákosi táborzásnak. — Szombaton a Bécsbe induló 'István' gözös egyik kereké a bombatérén megsérült, utját azonban mégis folytathatá. Ugyanekkor, épen a gözös indulása pillanatában egy négylovas hintó érkezett a partra tekintetes urral 's szeretetre méltó nejjével. Az elkésett táblabíró intett ugyan kezével a kapitánynak, de ez nem fordítá vissza hajóját. Bizonyosan a nő volt ezen elkésésnek oka. Talán onnan gyantitjuk ezt, mivel férje korholta őt? O, nem, hanem onnan mivel a nő hallgatott, 's nem merte férjét korholni! — Kedden este bizonyos német lap egyik segédét a német színház előtti téren megtámadták; segélykiáltására azonban rögtön eltűntek az éji lovagok. Egy német játékszíni bíró pedig bizonyos elménczkedek miatt tizenkét pgo forint lefizetésre ítéltetett el. Végre, egy német lap jelenti, hogy több német író legnagyobb arcátlanúsággal pénzt zsarol az ide érkező idegen művészekről, 's távozásukkor még a gözős is üldözik őket piszkos követeléseikkel! — Szótöbbséggel határozatá lón, hogy a városi biztosok szinte magyar szabásu egyenruhát fognak kapni. A magyar egyenruhás gyalog polgárság száma annyira növekszik, hogy már háromszáz felé halad. — A vasut közelében egy szegény ember nejjével 's gyermekével földveremben lakott, melly mult héten rászakadt, 's az egész kis család életének véget vetett! Ha hirtelen beálló hideg miatt a munka rögtön megszűnik, több szomorú eseményt várhatunk, miknek megelőzéséről talán nem ártana valamiképp gondoskodni. — A váci utczai boltok egyikének kirakatában kecskén ülő szabó volt szemlélhető, kezében ollóval. Mult pénteken délután egy piszkos utczaifü lépett a boltba, azok tömegéből, kik műnyelven csirkefogóknak nevezetnek, 's levelet adván a kereskedő kezébe, rögtön eltűnt, azaz elfutott. A levél következő tartalmu vala: „Uram, ön kirakatában kecskén ülő szabómester van, ha ön ki nem veszi onnan, ugy szabadon levő ügyfelei be fogják ön ablakait verni.“ A kereskedő nemcsak ablaktöréstől, hanem még macskazenéstől is félt, 's a botrányos szabót azonnal eltávolítá, mi mindenesetre dicséretre méltó, mert azt tanusítja, hogy a XIXdik század közvéleményét nemesak megérteni, hanem tisztelettel méltánylani is tudta. — A szőlő még mindig olly savanyu, hogy csak a tulajdonosok tekintetének savanyusága által haladatik meg. A savanyu új bort különösen a csödéhez közelítőknek ajánljuk, hogy kissé öszsőbb húzóddjanak. — Berger L. és társa, váci kereskedő, következő nagy magyar hirdeményt ragasztott a falakra: „A halpiaczon egy (nem kettő) új kereskedés mindennemű vegyült portékákkal nyitott. Mellyre nézve alóltak magukat ajánljuk a legjobb minőségű portékákkal a tisztelt vevőket, mind summás mind csekély vásárlókat, leghelyesb 's leglehetősb árral fogunk szolgálni. Mindenféle finom czukrokból; tokaji és mènesi kiterések (Ausbruch); groji és parmezán sajtok; capal-Lu, (Copal-Luck); mindennemű szipaeszközök (Rauch-Requisiten); keményített és varró-czernák (Strick und Nähzwirn); dombavári és Marseilli selymek (Dombar und Marseille-Seide); nő és férjnek való satullák (Damen und Männer Chatoullen); uti zsebek (Reise-Taschen); király leányának vízei (Prinzessin-Wasser) 'sat.“ Kerepessy Gábor ur bizonyosan ezen hirdeményt olvasá, midőn azt tetszett neki állítani, hogy egy magyar író sem tud magyarul. — ⊙

KÜLFÖLDI IRODALOM.

XV.

Hauptstücke des öffentlich-mündlichen Strafverfahrens mit Staatsanwaltschaft. nach französischer und holländischer Gesetzgebung. Rechenschaftsbericht über meine Reise im Sommer 1844. Von A. C. H. Braun, prakt. Juristen und Mitglied der sächs. Ständeversammlung. Leipzig, Friedrich Fleischer 1845.

Mielőtt e munka ismertetését megkezdéném, helyén hiszem kiemelni a jeligt, mellyet a tudós szerző könyve czimlapjára tűzött. Montesquieu halhatlan munkájából vevé azt, 's így hangzik: „A büntető-törvényhozás jóságától függ főképen a polgárok szabadsága. A büntető-törvény nem egyszerre lételetet tökéletesekké. Magokban azon pontokban, hol leginkább kezeltetett a szabadság, nem mindig találtatott az fel. Ha a polgárok ártatlansága biztosítva nincs, a szabadság sem biztos. Egy országban szerzett, 's egy másikban szerzendett ismerete azon szabályoknak, mellyek a büntető itéletéknél megtartandók, sokkal malasztosabb az emberi nemre nézve, mint bármi más a világon.“

E néhány sorban sok és nagy igazság fekszik. 'S ha mi magyarokul azt gondoljuk, hogy szabad polgárok vagyunk, fölötte eszaltozunk. A büntető-törvényhozás nem áll a világ egy alkotmányos országában is olly gonoszul, mint nálunk. Javítására újabb időkben, akartunk is tenni valamit, nem is; de van is gyümölese felszégtségünknek! Mig (több fenyítő hatóságoknál a foglyok heteken, hónapokon 's talán éveken át várják az itéletet: az alatt más hatóságokban, papírúráknak gunyoltatva a százados szokás által szentesített törvények, a csak nem is vádolt egyénre kimondatik a büntetés!

Záru törvénye itt alant polgártármilly iga... Ha n... kat alk... a szab... épen azo... elvű s... Medd... Csupa sz... — megm... rend; go... árok m... Bra... megbízás... őszékek... országí... büntető-... felállítá... — nagy... 's vélem... mind sa... nevű fér... téhát, m... dőnek, a... lyek a f... hatnak. A mu... Egyik... mertelés... kezési el... adva, m... kiutatott... gyakorlat... ben az ill... 's ezek k... E d v á r d... lapok kö... garti kö... kötött, e... és a wirt... 1840ki ju... A mu... igen kors... mellyeket... Mint... nek, 's a... rásnak, m... nevez, (l... szék“ ter... híven leír... E tek... szerzővel... voltát ille... mekkat, n... Azonban... vajjon m... gyunk m... kül e nyi... ságnak; '... már elég... inket má... nincsenek... Az „... tagadni m... talára se... Fel l... szavai: „... letesekké... n k á b... a l á l t a... lenzék ne... küzdött a... tiát akar... A hon ne... pontban... sítéket ke... ségkévi... zarnok... Olly... tathatik... alapja, m... annak át... a közös... még törv... tályokra... szakadoz... va?... ség a t... hogy fel... halál fele... Néme... 's mégis... művelte... vitatkoz... nyujt alk... nálunk... készen v... Lehe... szabad é... zonyos... is, mig

Zugunk, ha csak legkisebb színe mutatkozik is felülről a törvényes formák meg nem tartásának: 's az alatt mi magunk itt alant, keresztültörve a törvénykorlátokon, gázolunk polgártársaink hírnevében, szabadságában, vagyonában! O milly igazak a nagy Montesquieu idézett szavai!

Ha napjainkban él a nagy philosoph, bizonyosan hazánkat alkalmazandó tényleges bizonyítékul állításánál, hol a szabadság szent nevével gúny üzetik a polgároknak épen azon felekezete által, kik oly fennen tűzik a szabadságot magoknak előnevül!

Meddig fog ez így tartani? azt csak a jó Isten tudja. Csupa szabadelvűségből, hogy eskütszékét nem állíthatánk megmaradtunk a régivel. Inkább semmi, mint valami — rend; gondolák szabadelvű törvényhozóink. De a polgárok milliói megköszönik-e ezt? Bizonyosan nem.

Braun ur, ki — mint előszavából értjük — többek megbízása következtében utazott külföldre, hogy ott a fenytörvények működését látva, tapasztalatokat gyűjtson a szászországi törvényhozás azon férfai részére, kik a készített büntető-törvénykönyv feletti vitaközvetésekben az eskütszék felállítását 's a nyilvános szóbeli eljárás elvét védelmezik; — nagy előszeretettel van az említett elvek mindkettéje iránt, 's véleményében — mint állítja — mindenütt, a merre ment, mind saját tapasztalatai, mind számos nagy tudomány és nevű férfiak értesítései által megerősítetett. Jelen könyvben tehát, melyben jelentést teszen utazása eredménye felől küldöinek, gondosan kiemelve mindazon körülmények, melyek a fenytörvény két elv további megalapítására szolgálhatnak.

A munka két fő részre oszlik.

Egyik részében a francia fenytörvény eljárás gyakorlati ismertetése adatik elő. Ezt követi a hollandi büntető-törvénykezési eljárás. Független gyanút ezekhez a württembergi van adva, mikép az az 1843ki június 22ki törvény által újja alakított. Másik részében, „mellékletek“ felirat alatt, főleg gyakorlati esetek hoztak fel, mikép azok szerző jelenlétében az illető eskütt, vagy törvényesek előtt tárgyalattak; 's ezek közt különösen a Roussellet és Donon-Cadot Edward elleni fenytörvényi eljárás, mikép azt a tavali hírlapok közölték, egész terjedelmében. Végül pedig a stuttgarti könyvkereskedői társulat tagjainak 1842ki június 10én kötött, egy választott bíróság alapítását illető egyezkedése; és a württembergi kereskedői kamarák részére Cannstadtban 1840ki július 25ken alkotott határozatok pontjai állanak.

A munka, mint tartalmának ezen rövid vázlatából látható, igen korszerű, 's tanulságos is; kivált azon adatokra nézve, melyeket szerző a kellő helyeken nagy pontossággal hoz fel.

Mint már említém, szerző nagy barátja az eskütszékének, 's a fenytörvény tárgyalásában nyilvános szóbeli eljárásnak, mely nyilvánosságot ő kedves „ismeretlen“-jének nevez, (I. 40.), mellyel csak Parisban az „itélet-semmitörvény“ teremében találkozt, hol egyszersmind e teremetek híven leírja, 's azokat nagy megalapítással hagyja el.

E tekintetben ismertető is érdemesem kezelt fog a tudós szerzővel, mert a nyilvánosságnak czélzerűségét és hasznos voltát illető védve ereje, rég legyőzött benne azon aggodalmakat, mellyek annak gyöngye oldalai miatt támadhatnak. Azonban a legújabb pesti események után újra kétség támad, vajjon mi magyaroktól még az ily nyilvánosságra is el vagyunk-e kellőleg készíve, meg vagyunk-e érve? Rend nélkül e nyilvánosság végképeni gyilkosává lehet az ártatlanságnak; 's nem tudom, ha az iránt törvény hozatik is, volna-e már elég erőnk azt tisztelni? nekünk, kik fenálló törvényeinket már megszoktuk — ha t. i. azok tetszésünkre, nyíltan nincsenek — lábbal tapodni?

Az „eskütszék“ illetőleg, bár azok több jó oldalait tagadni nem akarja ismertető, nálunk leendő rögtön behozatalára semmi esetre sem szavazhatna.

Fél leginkább attól, hogy teljesednének Montesquieu szavai: „A büntető-törvények nem egyszerre tettek tökéletesekké! Magokban azon pontokban, hol leginkább kerestett a szabadság, nem mindig találtatott a fel.“ Nem titok, miszerint nálunk az ellenek nem csupán jogi, de inkább politikai szempontokból küzdött az „eskütszék“ mellett. Azokban bizonyos garantáit akar látni a polgárok egyes és összes szabadságának! A hon nemtörőse örködött e nemzet felett, hogy küzdése — e pontban — sikertelen lett: mert ott, hol szabadsági biztosítékot keresett — a felsőbb hatalom ellen, megvetette volna kétségkívül maradandó 's gyászos alapját — az alulról jövő zsarnokságnak.

Oly országokban, mint a miénk közé a miénk is soroztathatik, nem lehet üdvös eredményű új institutio, mellynek alapja, hogy áldáshozó legyen, nemcsak közös érdekekben, de annak általános érzésében is gyökereznek. És hol van nálunk a közös érdekek közönsége, általános érzete? nem vagyunk-e még törvény, szokás és hiúságos dolyf által számtalan osztályokra elkülönözve, vallási 's politikai előítéletekben megszakadozva, végtelen villongás és keserűségekbe bonyolítva? ... Azonfelül, hol van azon csak valamelyes kiképzettség a tömeg egyedeiben, melly szükséges legalább arra, hogy fel fogja tudni azon gondolatot: ő bíró, ki itél élet 's halál felett? ...

Németországban a dolog másképen van sok tekintetben, 's mégis a szelid jellemű, munkás és nálunknál sokszorta műveltebb szászoknál is milly hosszú, higgadt, tudományos vitaközvetésekre, milly lelkiismeretes gyakorlati vizsgálatokra nyújt alkalmat az eskütszék be- vagy nem hozatala? 's nálunk egyikét röpirat, ugyanannyi hírlapi cikk után már nézken volna az ország, a nemzet, azok elfogadására?

Lehet. Nálunk igen jó a föld, de ananász még sem terem szabad ég alatt. Hogy a kísérlet veszedelmes lehetne, az bizonyos. Eskütyözzük mi büntető-törvénykezésünket addig is, míg az eskütszék jó sikerű behozatalának ideje meg-

jöendne, fenálló institutioink szellemében. Az eskütszék torzképe talán létesíthetnék ma is; de azok tiszta magok-minőségbeni felállítására, kétségkívül igen heroicus eszköz leendne a nivellirozók kezében.

KÜLFÖLD.

NAGYBRITANNIA. A Times Irlandba küldött utazója többek közt így ír: „Megkísértem utamat Donegaltól idáig leírni. Glentiesbe érkeztem, Conyugham marquis egyik falujába, kinek első gazdatiszte, Benbow ur, parlamenti tag Dudley részére. Ez egész föld sok mérföldnyire Dunlon felé és még e városon túl, majdnem az egész Boylagh urodalom (barony) Arrau szigettel együtt a nyugoti parton e földesur birtoka. Életében egyszer, most két éve, néhány napig volt ez urodalomban a marquis. Benbow kormányzó minden évben egyszer jó ide, a második urodalmi tiszt pedig minden fél évben, a bért a bérlőtől behajtani. Néhány évnyi időszakban megvizsgáltanak a fölkek, nem lehetne-e már nagyobb bért szedni; ennyiből áll Conyugham marquis egész ismeretsége bérlőivel. A marquis maga jószívű ember, a tengeri hajózás és mulatság nagy kedvelője, minden ügy vagy nyugtalanságtól távol tartozkodik. Terjedelmes birtokainak egyik végétől másikig egyebet sem lát az ember, mint szegénységet, nyomort, rozsdálművelést és a föld végtelen szétarabolását. Kismesek, középüldűek nincsenek, mindnyáján szegények, iszonyatosan. Minden shilling, mit a bérlők a félig művelt föld után huznak, a bérbe megy, míg a nép legnagyobb részét csak burgonyából és vízből él. Iskolába nem jártak, a föld jobb műveléséhez nem értenek, jobb példát nem láttak és egészen magokra hagyatják. Elszaporodásuk folytán a földet végtelenül szétarabolják, 's mivel soha egy shillingjök sem marad, szegénységük és elhagyatottságuk még napról napra nő. Minden iparkodásukat a termés nagyobbítása körül tüstint a bér felemelése követi, mintegy büntetésül a javításért. E szerint természetesen éppoly elégedetlenek mint nyomorúak.“ Az utazó azonban ellenkező példákat is hoz fel, mellyek mutatják, mikép a földesurak gondoskodása és honmaradása a legszebben gyümölcsözőt, 's jelesen Hill lord uradalmaira mutat Donegaltól északra. „Ily példákat kell mond erre a Times, a honkerülő lordoknak szeme elé tartani, kik bérlőtől az utolsó shillinget elvonják, a nélkül hogy nekik a földjavításra példát vagy foglalkozásra tőkét nyújtanának. A közvélemény közlönyének mindent el kellene követni ebelei vetélkedés előidézésére, 's ha ily fáradozásnak sikere nem találna lenni, ha a fősvény, a rest, a kéjelgő a kötelességeket, mellyeket rá a társaság ruházott, elhanyagolja és tekintetbe sem veszi, akkor fülökbe kell dörögni az igazsággal, mikép az ily visszaélés a tulajdon legelső alapveivel ellenkezik, és ha jogaikat az inség igényeinek ellenében tartják, ily jövek ellenkeznek a mindenség tulajdonosának szándékával, ki a világot mindnyájunk táplálására 's örömeire látta el bőségekkel.“

FRANCZIAORSZÁG. Paris, sept. 18. A minapi páirkevezések által több követi szék megürült, a pótló választások sept. 20dikára határozvák; a pártok mozognak és a választók szavazatait emberek részére megnyerni iparkodnak; e választások sikerülésétől függ a kamara együttmaradásának kérdése; a páirkamarába előléptetett köveket mind miniszterpártiak voltak; ha ismét konservatív köveket lépnek helyeikbe, akkor a többség változatlan marad és Guizot ur a legközelebb gyűlést is bevezetheti a mostani törvényhozó testülettel. Erre vonatkozik a J. d. Débats következő fontos nyilatkozata: „Sept. 20kán néhány választás fog megtörténni. Azon választásoknak, kik a rend, a béke és a júliusi dynastia barátai, nincsen semmi mondandók, ők teljesítendik kötelességeiket. Az ellenzék magaviselete azonban különös ez alkalommal. A cynismus soha nagyobb mértékben nem gyakoroltatott. Az ellenzék azt kívánja, hogy ily jelöltek, kik nyilvános hivatalt viselnek, kizárassanak. És minő jelölteket ajánl a választóknak? legitímistákat! A Constitutionnel ezt nem leplezgeti. Bloisban Chalais hg, Coutancesban Lemugnonet ur kijelölését pártolja e lap. Mi kifogás lehet Lemugnonet ellen? Az, hogy legitímista. Ő ezt soha nem tagadta. Ezt a Constitutionnel mondja nekünk, 's tehát a bal-közép választóit L. urra szavazni szólítja föl. Igen sok hivatalnok van a kamarában, és tán igen kevés legitímista. Lajos Filep halála után bajos körülményekbe eshetik a júliusi monarchia; gondoskodjunk arról, hogy ez esetre ne legyen sok hivatalnok a kamarában, fogadjunk be inkább legitímistákat, ezekre a veszély órájában bizton számíthatunk! Mi igazságosak vagyunk a Constitutionnel iránt: az erényes jelöltek, a független hazafiak közt azoknak adna elsőbbséget, kik erényük 's függetlenségüket Thiers ur lábához tennék; azonban, mivel illyen erények és függetlenségek hiányoznak, a Constitutionnel legitímista erények és függetlenségek mellett emeli szavát. Mi nem tudjuk, mi eredménye lesz e taktikának, mellyet eddig fátyolba burkoltak, ma azonban nyilván föllepleznek. Csak azt érezzük, hogy minden jószándékú választót kellemlenül fog megvárni. Semmi sem tünteti ki jobban lelkületét ez erkölcsanároknak, kik annyira panaszkodnak a megvesztegetés ellen. Van-e annál gonoszabb megvesztegetés, mintha összeférhetlen vélemények egy zászló alá csödlítették, és Franciaország nagy érdekei a nagyragyás és bosszu önző számolásainak áldoztatnak fel? A konservatív jelöltek zászlóján csak a charte és a júliusi monarchia van írva. Bármint, mi a választóknak csak ennyit tanácsolunk: Válasszátok inkább a ministerium mint a júliusi monarchia ellenségeit.“

Ugyane kérdéssel a sept. 19kei Constitutionnel így szól: „Sept. 20kára több választó-testület összehívott. Már megmondtuk, milly állást készít magának a ministerium. A páirsere emelt köveket mindenike alázasos híve volt; a ministerium, mielőtt páireket nevezne őket, forma szerinti alkut kötött velök választóik nevében. E szerint szavazataik letar-

lótattak. Ugyan beléegyezendnek-e a választók e különös vásárba, és mint jobbágyok hagyandják-e magokat átruházni a néhai követválasztotta utódra? Reméljük, ők ezt nem teendik, és hogy mindazok, kik a mostani kormányzó politika által független férfiakul mélyen sértvők, tiltakozandnak szavazatjokkal azon ministerium ellen, melly épen e pillanatban Pritchard kárpótlását lefizesi.“

BELGIUM. A képviselőkamarának az élelem tárgyában előterjesztett törvényjavaslatot a kamara válaszmánya egész terjedelmében jóváhagyta. — A király megparancsolá, hogy az udvar számára ezidén semmi burgonya ne vásároltassék. Több brüsseli nagykereskedőhöz követte már e példát, 's a télen át a burgonyafogyasztásról lemondottak, hogy ez élelmi cikk ára, a szegény osztály tekintetéből, ne emlékedjék. A király példája bizonyosan még számos utánzóra akadand. Az igazságministerium pedig utasításokat küldött a szegény- és kórházak 's börtönök igazgatóihoz, hogy ez intézetekben a burgonya szinte más étellel pótoltassék. — A vámtörlesztések bizonyos élelmi cikkekre már is áldásdús hatása mutatkozik. Antverpába 8 nap alatt 20 buzahajó érkezett. Reménylik, hogy az ország nem sokára minden szükséges ovószerral az éhség ellen bőven el lesz látva. Franciaországból nagy mennyiségű burgonya szállítottatott át a határon. Ezalatt minden kitelhető rendőri rendszabályok és hírlapi nyilvánítások követeltnek el a nyerkékek ellenében, kik az árakat mindenféleképpen mesterséges magosságra felcsigáznai iparkodnak. — Verviersben öt gyártulajdonos 100 ezer frankon hozat rist a külföldről, azt munkásaiknak nyereség nélkül átengedendők.

A középítésiügyi minister rendelete szerint sept. 24dikére a szeptemberi ünnepekre minden énektársaság ingyen szállítottatott Brüsszelbe és onnan vissza a vasutakon. Még a kölni „Männergesangvereine“ is meg fog ez uton jelenni.

POROSZORSZÁG. Jenában ily című könyv jelent meg Menzeltől: „Die preussische Verfassungs-Frage und das nordische Princip.“ Kétségkívül egyike a legértelemesebb iratoknak az e tárgyról megjelent munkák közt. Mindenek előtt megjegyzendő, hogy távol minden szenvedélyesség- vagy ifjonta hevességtől, mérsékelt és tapasztalt koros férfiú által iratott. A könyv eszméinek menete lényegesen következő. Poroszország azzal lön nagygyá, hogy a korszellemet felkoralta és a kor előlépéseit előmozdítá 's hasznára fordítá. Eltért azonban e pályáról, midőn a baseli béke után fiatal létéről és aránylagos erőtlenségéről megfélekedvén, a régi nagyobb statusok példáját követé, 's Ausztriával mintegy szerepeket cserélt, és ennek engedvén át a támadó rendszert Franciaország ellen, magát maradási nyugalomba bilineselé és közbenjárót játszott. A nézőpont e megváltoztatása által végtelen szerencsétlenségbe dől. A nép azonban segítségére jött e csaknem lefegyverzett kormányznak, hallatlanul erőlködött érte, 's így nem sokára ismét helyrejött minden; Napoleon megbuktatottatott 's a hatalom és becsület visszanyerett. A kormány ésnép ezután kezett fogva léphettek volna a jónak bizonyult haladási rendszerben, 's ezt tenni szándékjok is vala. Innen az alkotmány megígérése. E többször ismételt ígéretől, annak szavairól és minden melles körülményeiről a szerző pontos adatokkal bír, 's a könyv e része a történet barátainak különösen érdekes. Ezután átalán fejtegetvén az alkotmánykérdések sorsát a német szövetségi gyűlés tárgyalásaiban, 's különösen a porosz alkotmánykérdés ebeli viszonyosságait a mai napig levonván, szükségesnek látja a közvélemény nemelty tévedéseit megigazítani.

Jelesen visásnak találja, hogy a formába helyezik a legnagyobb fontosságot 's nem gondolnak főképen magára a dologra: „A porosz alkotmánykedvelők az alkotmányos elvet egyenesen felforgatják, midőn alkotmánykérdéseket tisztán a királyok magándolgává teszik. Ily mondatok: „Kell alkotmányt nyernünk, mert a király megígérte, — a porosz nemzet nagykoru, mert a király azt az 1815i maj. 22ei törvény által nagykorunak nyilatkoztatá“ még szorosan absolutisticus gondolkodásmódot és érzelmeket árulnak el, és bizonyítják azt, hogy a poroszok még mindig igen hozzácsökök, statusok életbeli előlépéseit a királyok által megparancsolva látni; az ellenségeknek okot adnak azon állításra, mikép a porosz nemzetben egyáltalán még semmi alkotmányi szellem nem létezik, tehát az alkotmányt még meg nem engedhetni. Ha az ily alapu alkotmánykérdésre az ellenfél ezt feleli: a király megígérte ugyan a nép képviseltetését, később azonban a tapasztalásból és miniszterinek előterjesztéséből meggyőződött, hogy alkotmány a porosz status mostani viszonyaival még össze nem egyeztethető, kötelessége volt tehát, ígéretét egy ideig még teljesítetlenül hagyni, — akkor ily nyilatkozat sokkal inkább közelítne meg az alkotmányos szűzfogalmat, mint az alkotmánykedvelőknek királyi szóra alapuló kívánata. Ily kormányi nyilatkozat t. i. annak elismerését nyújtja, hogy a kormánynak szabályul 's vezérfonalul ne a királyok változékony nézetei, hanem egyedül statusszéllök szolgáljanak. Nem annak szükség és kell teljesítenni, mit egy király jó vagy rossz kedvében ígért v. mivel fenyegetett, hanem mit a status csejje megkíván. A porosz alkotmány barátainak szóban hívó kívánása, alapjának következetes nyomozása mellett, a legkorlátlanabb önuralkodásra vezet.“

Továbbá, igen nagy fontosságot tulajdonít a szerző annak, hogy Poroszország az alkotmányt alulról akarta építeni; és ezt sokkal czélzerűbbnek, bár lassubbnak tartja hevenyészett vagy cetrojrozott alkotmánynál, melly felülről rögtön mindent átalakítani akar. Figyelmeztet arra, milly ellen-szegülésre akadtak a kormány szabadelvű célzatai 1811ben, midőn a király az ország képviselőit összehívta először kísérté. „Midőn 1811ben minden tartományok képviselőink gyülekezete Berlinbe összehívott, hogy különféle, jelesen pénzbeli statusügyekről tanácskozzanak, a kísérelt igen szencsétlenül utott ki. Az első porosz országgyűléssel a legphibsteribb tartományi és a legkényesebb osztályszellem arra

